ISSN 2076–1554

Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

Видавництво «Гілея»

# Гілея

## Науковий вісник

Випуск 205-206 (№ 3-4)

Київ – 2025

**ISSN 2076–1554**

**Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно**

**Реєстрація в Національній раді України з питань телебачення і радіомовлення:** Витяг з реєстру суб'єктів у сфері медіа-реєстрантів. Ідентифікатор медіа R30-04516 (рішення No 2694 від 05.09.2024 року)

***Друкується за рішенням:***

Вченої ради Українського державного університету ім. Михайла Драгоманова

*(протокол № 09 від 24 квітня 2025 р.)*

**Збірник входить до міжнародних баз**

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія).

**Шеф – редактор:**

**Андрущенко В. П.,** д–р філос. наук, проф., член-кореспондент НАН України, академік НАПН України (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Головний редактор:**

**Вашкевич В. М.,** д–р філос. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Відповідальний редактор:**

**Іванець Н. В.,** доктор філософії PhD, завідувачка Навчально-наукової лабораторії «Соціальна філософія, філософія освіти та освітня політика» (Український державний університет імені Михайла Драгоманова)

**Редакційна рада:**

**Андрущенко В. П.,** д–р філос. наук, проф., член-кореспондент НАН України, академік НАПН України (Україна, Український державний університет імені Михайла Драгоманова)

**Вашкевич В. М.,** д–р філос. наук, проф. (Україна, Український державний університет імені Михайла Драгоманова)

**Гуменюк Б. І.,** д–р іст. наук, проф. (Україна, Український державний університет імені Михайла Драгоманова)

**Куйбіда В. С.,** д-р наук з державного управління, кандидат юридичних наук, проф., (Україна, президент Всеукраїнської асоціації магістрів державного управління)

**Рафальський О. О.,** д–р іст. наук, проф., академік НАН України, академік НАПН України (Україна, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, Віце-президент НАН України)

**Солдатенко В. Ф.,** д–р іст. наук, проф., член-кореспондент НАН України (Україна, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України)

**Редакційна колегія з філософських наук:**

**Вашкевич В. М.,** д–р філос. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Глушко Т. П.,** д–р філос. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Драпушко Р.Г.,** канд. філос. наук, доц. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Жижко Т. А.,** д–р філос. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Кивлюк О. П.,** д–р філос. наук, проф. (Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»)

**Панченко Л. М.,** канд. філос. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Шиндаулова Раушан,** д-р філос. наук (Казахстан, Казахська національна консерваторія імені Курмангази)

**Ярошенко А. О.,** д–р філос. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Редакційна колегія з політичних наук і публічного управління та адміністрування:**

**Андрущенко Т. В.,** д–р політ. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Андрюкайтене Р.,** д-р PhD соціальних наук (менеджмент), (Литва, Маріямполь)

**Бебик В. М.,** д–р політ. наук, канд. психологічних наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Древаль Ю. Д.,** д-р наук з державного управління, проф. (Національний університет цивільного захисту України, Харків)

**Котигоренко В. О.,** д–р політ. наук, проф. (Україна, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України)

**Куйбіда В. С.,** д-р наук з державного управління, канд. юридичних наук, проф., (Україна, президент Всеукраїнської асоціації магістрів державного управління)

**Новакова О. В.,** д–р політ. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Тімашова В. М.,** д-р політ. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Редакційна колегія з історичних наук:**

**Андрусишин Б. І.,** д–р іст. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Гуменюк Б. І.,** д–р іст. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Євтух В. Б.,** д–р іст. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Лучаківська Ів.,** доктор філософії, доц. (Жешувський Університет, (Польща)

**Макарчук С. С.,** канд. іст. наук, доц., керівник (Миколаїв, Обласний центр пошукових досліджень та редакційно-видавничої діяльності)

**Мелещенко Т. В.,** канд. іст. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Потильчак О. В.,** д–р іст. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Стоян Т. А.,** д–р іст. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

**Гілея: науковий вісник. – К. : «Видавництво «Гілея», 2025. – Вип. 205-206 (№ 3-4). – 149 с.**

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем сучасної науки в умах полікультурного глобалізаційного суспільства. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

© Редакційна колегія, 2025
© Автори статей, 2025
©Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2025

ISSN 2076-1554

Ukrainian State University named after
Mykhailo Drahomanov

Publishing House Hileya

# Hileya

## SCIENTIFIC BULLETIN

Volume 205-206 (№ 3-4)

Kyiv – 2025

**ISSN 2076–1554**

**The collection is founded in 2004. Printed on a monthly basis**

Certificate of printed mass media's state registration (re-registration):Series КВ № 22632-12532ПР from April 17th, 2017

***Printed by decision***
of Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov
*(protocol № 09 of April24, 2025)*

**The collection is a member of international database**
Google Scholar; Index Copernicus (Poland); EBSCO Publishing. Inc. (USA),SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (India).

**Honored Chief Editor:**

**Andrushchenko V. P.,** Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, Acad. of NAPS Ukraine (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Chief Editor:**

**Vashkevych V. M.,** Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Editor-in-Chief:**

**Responsible editor: Ivanets N. V.,** Ph.D. Sciences, Head of the Educational and Scientific Laboratory "Social Philosophy, Philosophy of Education and Educational Policy" (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Editorial Board:**

**Andrushchenko V. P.,** Doctor of Philosophy Science, Prof., Member - cor. NAS of Ukraine, Acad. National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine, Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Vashkevich V. M.,** Doctor of Philosophy Sciences, Prof. (Ukraine, Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University)

**Humenyuk B. I.,** Doctor of History Sciences, Prof. (Ukraine, Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University)

**Kuybida V. S.,** Doctor of Public Administration, Candidate of Sciences. of Legal sciences, Prof., (Ukraine, president of the All-Ukrainian Association of Masters of Public Administration)

**Rafalskyi O. O.,** Doctor of History, Sciences, Prof., Acad. National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine, I. F. Kuras Institute of Political and Ethnonational Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine)

**Soldatenko V.F.,** Doctor of History Sciences, Prof., Member-cor. National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine, I.F. Kuras Institute of Political and Ethnonational Studies, National Academy of Sciences of Ukraine)

**Philosophical Sciences Editorial Board:**

**Vashkevich V. M.,** Doctor of Philosophy. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Hlushko T. P.,** Doctor of Philosophy. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)
**Drapushko R. G.,** Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor (Mykhailo Dragomanov Ukrainian State University)

**Zhizhko T. A.,** Doctor of Philosophy. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Kyvlyuk O. P.,** Doctor of Philosophy. Sciences, Prof. (Kyiv University of Intellectual Property and Law of the National University "Odesa Law Academy")

**Panchenko L. M.,** candidate Philos. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Shindaulova Raushan,** Doctor of Philosophy. Sciences (Kazakhstan, Kazakh National Conservatory named after Kurmangazy)

**Yaroshenko A. O.,** Doctor of Philosophy. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Editorial board for political sciences and public management and administration:**

**Andrushchenko T. V.,** Doctor of Aviation. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Andryukaitene R., PhD,** Social Sciences (Management), (Lithuania, Marijampol)

**Bebyk V. M.,** Doctor of Aviation. of Science, candidate of psychological sciences, prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)
**Dreval Yu. D.,** Doctor of Public Administration, Professor (National University of Civil Defense of Ukraine, Kharkiv)

**Kotyhorenko V. O.,** Doctor of Aviation. Sciences, Prof. (Ukraine, I.F. Kuras Institute of Political and Ethnonational Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine)

**Kuybida V. S.,** Doctor of Public Administration, Candidate of Sciences. of legal sciences, prof., (Ukraine, president of the All-Ukrainian Association of Masters of Public Administration)

**Novikova O. V.,** Doctor of aviation. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Timashova V. M.,** Doctor of aviation. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Editorial board for historical sciences:**

**Andrusyshyn B. I.,** Ph.D. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Humenyuk B. I.,** Doctor of History Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Yevtukh V. B.,** Doctor of History Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Luchakivska Iv.,** Ph.D. Sciences, associate professor (University of Rzeszów, (Poland)

**Makarchuk S. S.,** candidate history of Sciences, associate professor, manager (Mykolaiv, Regional Center for Search Research and Editorial and Publishing Activity)

**Meleshchenko T. V.,** candidate history Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Potylchak O. V.,** Doctor of History Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Stoyan T. A.,** Ph.D. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

**Hileya: Scientific Bulletin. – Kyiv : «Publishing house «Hileya», 2025. – Volume 205-206 (№ 3-4). – 149 p.**

The collections' concept is based on a multifaceted scientific coverage of the problems of formation of informational civilization. The main headings cover areas of historical, philosophical and political sciences. It is designed for specialists in the humanities and socio-political sciences.

©Editorial board, 2025
©Authors of articles, 2025
© Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov,2025

## ПРЕДСТАВНИЦТВА
### збірника «Гілея: науковий вісник» в Україні

**Вінницьке представництво**
(Вінницький національний технічний університет)
керівник **Денисюк С. Г.,** доктор політичних наук, професор
**e–mail: svetadenisiyk@gmail.com**

**Дніпрівське представництво**
(Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара)
керівник **Вершина В. А.,** кандидат філософських наук, доцент
**e–mail: vivi.dp@ukr.net**

**Запорізьке представництво**
(Запорізький національний технічний університет)
керівник **Ємельяненко Є. О.,** кандидат філософських наук, доцент
**e–mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net**

**Івано–Франківське представництво**
(Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, м. Івано–Франківськ)
керівник **Дзвінчук Д. І.,** доктор філософських наук, професор
**e–mail: fuid@ua.fm**

**Київське представництво**
(Інститут права і сучасних технологій Київського національного
університету технології та дизайну)
керівник **Дорошенко В. С.,** доктор наук з державного управління,
доцент
**e – mail: vladimirdoroshenkosinger@gmail.com**

**Луганське представництво**
(Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Сєвєродонецьк)
керівник **Михайлюк В. П.,** доктор історичних наук, професор
**e–mail: vital_mih@ukr.net**

**Миколаївське представництво**
(Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського)
керівник **Шкуренко К. О.,** кандидат політичних наук, доцент
**e–mail: sh_kamila@mail.ru**

**Одеське представництво**
(Одеський національний університет імені І. І. Мечникова)
керівник **Барвінська П. І.,** кандидат історичних наук, доцент
**e–mail: barwinskaja@ua.fm**

**Подільське представництво**
(Подільський державний аграрно–технічний університет,
м. Кам'янець–Подільський)
керівник **Колосюк І. А.,** кандидат філософських наук, доцент
**e–mail: ikolosyuk@ukr.net**

**Полтавське представництво**
(Полтавський факультет Національної юридичної академії
України ім. Ярослава Мудрого)
керівник **Куцепал С. В.,** доктор філософських наук, професор
**e–mail: svkutsepal@rambler.ru**

**Сумське представництво**
(Сумський державний університет)
керівник **Дегтярьов С. І.,**
доктор історичних наук, професор
**e–mail: starsergo@bigmir.net**

**Тернопільське представництво**
(Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка)
керівник **Кліш А. Б.,** кандидат історичних наук, доцент
**e–mail: Klish_Andriy@ukr.net**

**Ужгородське представництво**
(Ужгородський національний університет)
керівник **Мелеганич Г. І.,** кандидат політичних наук, доцент
**e–mail: melgi@ukr.net**

**Уманське представництво**
(Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини)
керівник **Кривошея І. І.,** кандидат історичних наук, доцент
**e–mail: igorkryvosheia@gmail.com**

**Харківське представництво**
(Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»)
керівник **Владленова І. В.,** доктор філософських наук, професор
**e–mail: vladlenova@email.ua**

**Хмельницьке представництво**
(Хмельницький національний університет)
керівник **Гоцуляк В. М.,** кандидат політичних наук, доцент
**e–mail: gotsylak@ukr.net**

**Черкаське представництво**
(Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького)
керівник **Васильчук Є. О.,** доктор політичних наук, доцент
**e–mail: vasilchuk84@bk.ru**

**Чернігівське представництво**
(Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка)
керівник **Костирєв А. Г.,** кандидат політичних наук, доцент
**e–mail: akostyrev@ukr.net**

## ПРЕДСТАВНИЦТВО
### збірника «Гілея: науковий вісник» в Азербайджані

(Національна Академія Наук Азербайджану, м. Баку)
керівник **Махмудов М. А.,** доктор філософії
**e–mail: matlabm@yandex.com**

## ПРЕДСТАВНИЦТВА
### збірника «Гілея: науковий вісник» в Польщі

(Університет імені Адама Міцкевича в Познані)
керівник **Димчик Р.,** доктор, викладач
**e–mail: dymczyk@wp.pl**

(Інститут історії Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові)
керівник **Моравец Н.,** доктор, викладач
**e–mail: mornor@wp.pl**

***Запрошуємо Вас відвідати наш сайт:*** **www.gileya.org**
**E–mail: gileya.org.ua@gmail.com**
**Див. також: Сайт Національної бібліотеки України**
**імені В. І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua/portal**
**Розділ:** Наукова періодика України: журнали та збірники наукових праць

DOI:https://doi.org/10.31392/Hileya-PHILOSOPHICAL-2025.205-206(3-4).02
УДК 378-028.42:165.192-027.63(477)

# BEING AN ACADEMIC: РЕФЛЕКСІЇ ЗАРУБІЖНОГО ДИСКУРСУ ДО КОНТЕКСТІВ ВІТЧИЗНЯННИХ ДИСКУСІЙ ПРО ВИЩУ ШКОЛУ

# *BEING AN ACADEMIC: REFLECTIONS OF FOREIGN DISCOURSE TO THE CONTEXT OF DOMESTIC DISCUSSIONS ABOUT HIGHER EDUCATION*

**Євтух В. Б.,**
доктор історичних наук, професор кафедри соціології та публічних комунікацій Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, член-кореспондент НАН України (Україна, Київ),
e-mail: yevtukh@ukr.net
ORCID https://orcid .org/0000-0003-2746-2283

***Yevtukh V. B.,***
*doctor of Historical Sciences, Professor of the Department for Sociology and Public Communications of the Mykhailo Dragomanov State University (Ukraine, Kyiv)*
*e-mail: yevtukh@ukr.net*
*ORCID https://orcid .org/0000-0003-2746-2283*

У статті розглядаються деякі питання академічної діяльності, притаманних зарубіжним університетам з певними проєкціями на вітчизняні заклади вищої освіти. Для означення цієї діяльності обрано парасольковий термін англійською мовою «being an academic» («academic») й подано його тлумачення, оскільки механічний переклад українською мовою не повністю охоплює його семантику. У центрі зарубіжного дискурсу, як і у даній статті, знаходяться такі компоненти: поняттєво-термінологічний тезаурус, академічна культура, академічна кар'єра, академічна ідентичність, віковий та гендерний чинники, пост-академічний статус тощо.

Увага акцентується на якості атмосфери взаємодії áкторів різних професійно-посадових статусів, вікових та гендерних характеристик у ракурсі формування іміджу й суспільної значущості університетів та іншого типу закладів вищої освіти; підкреслюється, що вивчення досвіду зарубіжних університетів в окресі обраної теми й критичне впровадження у вітчизняні практики сприятиме поліпшенню структурування науково-дослідницького та навчального процесів українських закладів вищої освіти.

Подається стан дослідження запропонованої теми.

**Ключові слова:** «being an academic», академічна культура, академічна кар'єра, академічна доброчесність, віковий вимір, гендерний вимір, університет, науково-освітня діяльність.

*The article examines some issues of academic activity inherent in foreign universities with certain projections on domestic higher education institutions. To define this activity, the umbrella term in English «being an academic» («academic») was chosen and its interpretation is given, since its mechanical translation into Ukrainian does not fully cover its semantics. At the center of foreign discourse, as in this article, are the following components: conceptual and terminological thesaurus, academic culture, academic career, academic integrity, academic identity, age and gender factors, post-academic status, etc.*

*Attention is focused on the quality of the atmosphere of interaction between actors of different professional and positional statuses, age and gender characteristics in the perspective of forming the authority and social significance of universities and other types of higher education institutions; it is emphasized that studying the experience of foreign universities in the area of the chosen topic and critical implementation into domestic practices will contribute to improving the structuring of the scientific research and educational process of Ukrainian higher education institutions.*

*The state of research on the proposed topic is presented.*

***Keywords:*** *«being an academic», academic culture, academic career, academic integrity, age dimension, gender dimension, university, scientific and educational activity.*

## ІДЕЯ ЗАДУМУ: КОНТЕКСТ ПОШУКІВ ОПТИМАЛЬНИХ ОЦІНОК – ЗАМІСТЬ ВСТУПУ

У даних пролегоменах я буду прагнути осмислити значущість такого фасилітатора суспільного прогресу як заклад вищої освіти, головно феномен університету, через призму осягнення ролі áкторів академічного дійства – викладача (асистента, викладача, старшого викладача, доцента, професора) та наукового працівника (дослідника). Власне, у ракурсі прийнятого у західному науково-освітньому дискурсі «being an academic», що я попередньо перекладаю як «що значить бути академічним», а пізніше більш детально спробую розшифрувати цей вираз для сприйняття українським читачем.

До такої постановки проблеми мене спонукає кілька обставин: а) передовсім інтенсивна й надзвичайно захоплююча дискусія у зарубіжному соціальному просторові довкола цієї айженди; 2) контроверсійні думки стосовно стану і перспектив вищої освіти в Україні; 3) роздуми, якими насичується палітра дискусій безпосередньо про роль українських університетів у творенні суспільного поступу у нашій країні; 4) межі реалізації прогресивних задумів, що зароджуються в університетському середовищі, у соціальному довкіллі; 5) реакція соціального довкілля на феномен вищої освіти й університетів, зокрема на академічне

середовище.

Вважаю, що мій професійний досвід дає підстави і можливості зануритися в осмислення траєкторії хитросплетінь питань і проблем складної системи, яка вибудована навколо вищої освіти й конкретно університету як соціокультурної й науково-освітньої інституції, й зокрема яка ж роль головних áкторів цієї інституції. Знову ж таки, покликаючись на накопичені напрацювання зарубіжних колег, через призму академічної діяльності.

## ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ

Занурення у проблему пропоную розпочати зі з'ясування контенту ключових понять та термінів, за допомогою яких ми осмислюємо ті чи ті поняття, феномени. Такими у даному контексті є: безумовно, *«an academic» («academic» - а у множині «academics» (академік (академічний)* та *університет* й дотичні до них - *пост-академік, асистент, викладач, старший викладач, доцент, професор, науковий працівник (дослідник)*. Тут мені у нагоді стануть публікації моїх вітчизняних і зарубіжних колег, офіційні документи, у яких містяться визначення (я би сказав регламентація) контенту тих чи тих понять.

Звертаюся передовсім до поняття (його я називаю парасольковим) «*університет*», оскільки вважаю, що саме у межах цієї установи науково-освітнього простору реалізується феномен «an *academic*» та («academic» («*academics*»). В одній із моїх попередніх статей я прагнув розібратися з цим питанням, тому певною мірою покличуся на формулювання, які я застосував, базуючись на історичному досвідові функціонування такого роду закладів й на опануванні змістом публікацій зарубіжних фахівчинь і фахівців [9].

Отже, «*Університет* – це інституція вищого рівня навчання, яка піднімає чоловіків і жінок до високого ступеня інтелектуального розвитку у професійних дисциплінах й також стимулює дослідження високого рівня. Вона (інституція) означає спільноту людей, заангажованих у навчанні і дослідженнях. Університет – це джерело універсальних знань і високого фахового вишколу для професійної діяльності» [19, с. 211].

У згаданій авторській статті університет представлений мною «як динамічне тіло з чітко окресленою історичною тяглістю, у якому кожен компонент (наука, освітній процес, надання послуг) відграє свою роль. Ретельне опрацювання матеріалів з означеної тематики дає мені підстави особливо наголосити на таких моментах: університет - це ком'юніті (спільнота) викладачів, дослідників науковців, вчених; інтелектуальне товариство, згуртоване навколо навчальних дисциплін і майбутніх професій; мобілізатор соціальних інновацій; моральний заклад; приклад послідовності в освоєнні знаннями; осередок формування атмосфери толерантності у стосунках між áкторами науково-навчального процесу; укорінення принципів соціальної корпоративної відповідальності за науково-навчальний процес і його висліди» [9, с. 20]. У цій же статті прослідковується траєкторія динаміки контенту феномена «університет»: від середньовіччя (власне, від *studia generalia* - предтечі сучасного університету до *universitas* - диверсифікованої цілісної (до певної міри закритої) спільноти тих, хто навчає, і тих, хто навчається, згодом до *universitas litterarum* - більш визначеною концентрацією уваги на суто корпоративній організації викладачів і студентів до, нарешті, *universitas magistrorum et scholalium* - спільноти викладачів (майстрів) та студентів закріплюється назва «університет», що означало чітке виокремлення університету як спеціальної інституції із узагальнюючого поняття «*universitas*» [9, с. 10].

Серед сучасних типів університетів (за організаційним структуруванням, метою функціонування й конструюванням науково-навчального процесу) привабливими у міжнародному освітньому просторові (як певною мірою і у вітчизняному) виявляються такі: віртуальний університет; університет, орієнтований на вибір; «навчальний» університет; університет прикладних наук; «змішаний» університет (типу українсько-американський університет); університет, орієнтований на результат; університет досконалого рівня тощо.

Стосовно дотичних термінів і понять, які допомагають розкрити сутність двох ключових сфер діяльності університету (йдеться про викладацькі посади й посади науково-дослідницьких працівників), то інтерпретацію їхнього значення пропоную базувати на Законі України про Вищу освіту [12]. Приблизно така градація має місце і у зарубіжних університетах.

Вважаю, що у цьому розділові статті особливу увагу варто зосередити на толкуванні терміна «*academic*» з огляду на його трактуваннях у зарубіжному й вітчизняному науково-освітніх просторах. Осмислення особливостей пропоную розпочати з його етимології, звертаючись до таких авторитетних тлумачників, як методологічно переконливі словники, зокрема Britannica Dictionary, Cambridge Dictionary, Merriam-Webster.

Завважу, що визначення контенту терміна «*academic*» усі вони трактують зазвичай в одному синонімічному полі, концентруючи увагу на таких моментах: пов'язаність передовсім з академічним (теоретико-філософвським) типом закладу вищої освіти; пов'язаність з успішністю або продуктивністю в курсах навчання; пов'язаність з академічною кваліфікацією; пов'язаність з академічною освітою, світоглядом або методами; пов'язаність з ідеями і теоріями, а не з практичним ефектом у реальному житті; пов'язаність з викладанням,

або ж навчанням для здобуття майбутньої професії тощо [16; 17; 24].

До запропонованих характеристик можна додавати ще й інші визначення феномена «*academic*», як от, це - науковець, чиє професійне існування обертається навколо читання, написання праць, дослідження та, часто, викладання; дослідник, який занурюється в інформацію, іноді перевіряє те, чому він навчився, розширює знання за допомогою власних ідей. На думку доктора філософії американського дослідника Стівена Тай Кульберта (Steven Tye Culbert), той, хто просто читає, пише, досліджує та іноді викладає, не є справжнім науковцем. За Бенджамін Марфі (Benjamin Murphy), докторкою філософії, американською письменницею, визначення *«academic»* стосується тієї особи, яка переймається питаннями, «що відносяться до освіти та занять науковим пізнанням, або не мають суто практичного значення; особа, яка представляє лише теоретичний інтерес» **[**46**].**

Для зацікавлених дискусією практиків і науковців навколо проблематики пропоную проаналізувати деякі (краще усі) відповіді на питання, пов'язані з феноменом «*academic*»: що таке «академічна особистість», яка ваша персональна дефініція «*academic*», що таке «академічна еліта», що таке «освітянська еліта», які якості хорошої академічної особистості тощо [46]. Інформація, почерпнута із відповідей, вважаю, буде корисною для осмислення феномена «*academic*» у зарубіжному дискурсному полі та співставлення з розумінням, притаманним а́кторам вітчизняного науково-освітнього простору.

Отже, можна зробити висновок, що «*academic*» вживається як прикметник та як іменник. У першому випадкові йдеться про якісні характеристики особи, а у другому – про її статус, пов'язаний з того чи того роду закладом, переважно афільованим з вищим рівнем освіти.

Стосовно вітчизняного соціального простору, то термін, про який ведеться мова, сьогодні здебільшого вживається у контексті приналежності до академій наук (наприклад, академік Національної академії наук України, чи то іншої академії як державних установ, так і громадських об'єднань науковців).

У моїх пролегоменах я буду послугуватися контентом, закладеним в інтерпретаціях терміна «*academic*» зарубіжними теоретиками та практиками, проєктуючи їх на вітчизняний науково-освітній простір й пропонуючи його вживання у смислі, наближеному до зарубіжного освітнього контексту.

## STATE-OF-THE-ART

Ведучи мову про стан дослідження предмета уваги цієї статті, мушу констатувати, що, не дивлячись на, як я вже зазначав, жваву дискусію навколо нього, все ж таки поки що не сформувався потужний пул дослідників проблеми, пов'язаної з явищем академічності. Однак праці сьогоднішнього пулу науковців дають можливість робити певні узагальнення і визначатися з траєкторією майбутніх досліджень. До таких праць пропоную віднести роботи Сінтайєху Кассейє Алему (Sintayehu Kassaye Alemu), Луїзи Арчер (Louise Archer), Пола Ашвіна (Paul Ashwin), Піта Бойда (Pete Boyd), Карлін Сміт (Carline Smith), Суі Клегг (Sue Clegg), Келлі Коат (Kelly Coate), Камілле Кандіко Хаусон (Camille Kandiko Howson), Жоелле Фангханеля (Joëlle Fanghanel), Гозії Іванєц-Томпсон (Gosia Iwaniec-Thompson), Каролін Кребер (Carolin Kreber), Кейлейг Розевелл (Kayleigh Rosewell)**,** Дженніфер Снодграсс (Jennifer Snodgrass), Поля Троулера (Paul Trowler), Гретчен Фогель (Gretchen Vogel), Річарда Вінтера (Richard Winter) та інших. Стосовно вітчизняного досвіду, то українські дослідники накопичують певні можливості входження у загально інтелектуальний дискурс питань «академічності», передовсім університетського середовища. На даний час, як можна судити із публікацій, це більшою мірою відбувається фрагментарно. Хіба що дослідження професора Віктора Андрущенка [1; 2] та професора Віля Бакірова [4; 21] можна віднести до тих, які, прагнучи, до системного висвітлення ролі університетської освіти, долучаються до загальносвітового дискурсу про питання академічної (освітньої й дослідницької) діяльності закладів вищої освіти.

Контент-аналіз праць згаданих дослідників дає мені підстави виділити кілька тем, на яких вони концентрують увагу, творячи проблемне поле: 1) поняттєво-термінологічний апарат (формування й удосконалення, скажімо, «старший (не за посадою, а за віком) професор», «академічна ідентичність» тощо); 2) ідентичність «academic» як дослідника й як викладача; 3) академічна культура (інтелектуальна інфраструктура, академічна еліта); 4) академічна кар'єра; 5) академічна доброчесність; 6) віковий вимір феномена «academic»; 7) гендерний вимір феномена «academic»; 8) пост-академічне буття тих, хто свого часу був активним «academic»; 9) професійні й суспільні виклики перед «academic». Тим чи тим чином перелічені теми будуть відтворені у моїх пролегоменах.

## КЛЮЧОВІ КОМПОНЕНТИ КОНТЕНТУ ФЕНОМЕНА «ACADEMIC» В ПРОБЛЕМНОМУ ПОЛІ ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДНИКІВ

Що стосується **поняттєво-термінологічного апарату**, то він, на мою думку, в основному сформований, про що можна судити, аналізуючи назви праць, частина яких подається у списку використаної літератури до цієї статті. Звичайно, поглиблене проникнення у проблематику дискурсу, пов'язане з динамікою ситуацій, які будуть виникати у майбутньому, ви-

магатиме його осмислення (переосмислення), принаймні у частині інтерпретацій тих чи тих термінів та понять.

Наразі хотілося привернути увагу до толкування терміну **«академічна ідентичність»**, важливого у контексті з'ясування контенту самого явища «academic». Навколо цього поняття, як свідчить аналіз фахової літератури, точаться жваві обговорення [20; 23; 27; 30; 31; 38]. Скажімо, професор соціології Інституту освіти Карла Мангейма Лондонського університетського коледжу Луїза Арчер на базі аналізу інтерв'ю, проведеного з вибіркою «молодших» науковців в університетах Великої Британії, акцентує увагу на «розумінні природи та формуванні сучасних академічних ідентичностей; вона розглядає, яким чином «молодші» науковці позиціонують себе щодо понять «автентичності» та «успіху» і стверджує, що досвід неавтентичності молодих науковців посилюється: (а) поточним домінуючим перформативним етосом, (б) їхнім віком, (в) расою, класом, статтю та (г) статусом; особливо це стосується тих, хто є дослідниками за контрактом. Зокрема, стверджується, що ступінь, до якого вони здатні досягти «успіху», формується та обмежується структурними ознаками «раси»/етнічної приналежності, соціального класу, статі та віку. Розглянуто різноманітні спроби молодших науковців позиціонувати себе як «автентичних», а також їхні розмірковування на цьому спірному дискурсивному терені. Існує припущення, що «автентичний» і «успішний» науковець є бажаною, але відкладеною у часі ідентичністю для багатьох молодих науковців, які повинні щодня боротися не лише зі своїми спробами «стати», а й із загрозою «непридатності» [20].

У дискусіях про академічну ідентичність виникає контроверсійна ситуація: традиційно в університетах робився акцент на якості викладання й дослідницькій діяльності (остання мала пріоритет), які, власне, визначали ідентичність «academic»; нині значною мірою увага зміщується у бік «забезпечення можливостей працевлаштування студентів і корпоративного підходу до отримання підприємницького доходу». Це, на думку дослідників, створює напругу щодо пріоритету, який надавався опублікованим результатам досліджень як центру наукової роботи та статусу. За твердженням Піта Бойда та Карлін Сміт, професорів Університету Кумбрія (Лондон, Велика Британія), викладачі, зокрема у галузі охорони здоров'я «намагаються «жонглювати» чотирма сферами роботи – викладання, лідерство, обмін знаннями та дослідницька діяльність». Чіткі акценти на можливостях працевлаштування та міцних партнерських стосунках з роботодавцями, безумовно, дають корисне уявлення про сучасну академічну діяльність та ідентичність. Виявляється, що значна частина викладачів у професійних галузях охорони здоров'я, навіть тих, хто працює в науково-дослідницьких університетах, здається, «підриває» парадигматичну першість, яку надають у секторі вищої освіти результатам досліджень та ідентичності саме дослідника [23].

Питання **академічної доброчесності** посідають помітне місце у зарубіжному дискурсі про академічну діяльність й пов'язуються з суворим дотриманням чесності та етичної поведінки, з довірою в університетській спільноті, з високими стандартами, які очікуються як від студентів, так і від викладачів у їхній діяльності [18]. Останнім часом феномен академічної доброчесності продуктивно дискутується на теоретичному і практичному рівнях і у вітчизняному науково-освітньому просторі [26; 39].

**Гендерний вимір феномена «academic»**, за знаною дослідницею проблеми з Ланкастерського університету Великої Британії Кейлейг Розевелл, вже тривалий час є предметом зацікавленості науковців цієї країни [40, с. 711]. Констатуючи той факт, що у вищій освіті Великої Британії та й інших країн зберігається гендерна нерівність не на користь жінок, професорка (разом зі своїми колегами) стверджує: головною проблемою у цьому контексті є материнство.

Оцінюючи висновки до дослідження, варто взяти до уваги те, на яких вартостях наголошували інтерв'юери: 1) *бути батьками* – це означає: а) забезпечення того, щоб діти стали особами особливого типу; б) можливість дітям стати тими, ким вони є; в) переваги батьківства; і г) батьківство - частина їхньої індивідуальної самосвідомості. У межах кожного з цих значень усі учасники виокремлювали батьківство як почуття відповідальності за виховання дітей від дитинства до дорослого життя, піклування про них та їхнє виховання, а також за те, щоб вони були здоровими, безпечними, щасливими та освіченими; 2) *бути «academic»* - це: а) бути вчителем; б) бути дослідником, перебувати у творчому процесові, у процесові відкриття, досягати професійного визнання; 3) усвідомлювати той факт, що «academic» зосереджений на собі, роблячи той чи той внесок у ту чи ту справу [40, с. 716].

Базуючись на інтерв'ю на основі інтерпретативного феноменологічного аналізу [3] з 35 науковцями з університету Англії (вочевидь, згадуваного Ланкастерського), Кейлейг Розевелл робить такі висновки: чоловіки та жінки визначають свої академічні та батьківські ролі різними способами; жінкам важко поєднувати академічну роботу та материнство через нерівний розподіл праці як в академічному середовищі, так і в домашньому побутові; підтримка та політика балансу між роботою та сім'єю є важливими для досягнення успіху, задоволення та щастя як академіка полягає не лише у балансі між роботою та сім'єю, йдеться також про те, щоб бути визнаним і цінним,

щоб розуміти, яку роль відіграють прагнення, цілі та наміри у кар'єрі та життєвих траєкторіях; важливими (особливо для тих, хто піклується про найм, утримання, задоволеність роботою та благополуччям науковців/викладачів) є просування рівності, інклюзивності та різноманітності у гендерній політиці закладів вищої освіти; заслуговує спеціальної уваги те, щоб університети не лише вирішували проблему нерівного розподілу академічної роботи, яка може обмежувати вибір жінок, але й визнавали та цінували академічні ролі жінок, їхні прагнення та наміри, оскільки вони можуть відрізнятися від тих, які зараз мають вагу у вищій школі [40, с. 724].

Питання **академічної кар'єри** варто розглядати у контексті взаємодії таких чинників, як інтелектуальна інфраструктура університету [7; 8], переваг (вигод) і недоліків практикування викладацької і дослідницької діяльності [36], вікового виміру в університетській спільноті [25; 28; 34; 35], управлінських вправностей, властивих адміністративним структурам того чи того університету [47]. Поміж факторів, які впливають на визначеність у виборі професії «academic», можна виділити: а) престижність, яка великою мірою формується суспільною думкою, державною політикою у сфері науки і освіти, ставленням бізнесу і ділових кіл тієї чи тієї країни; б) попит на професію (спеціальність) на ринку праці і у цьому зв'язку матеріальне (фінансове) та соціальне («соціальний пакет») забезпечення; в) атмосфера конкретного закладу вищої освіти (людські і професійні стосунки), зокрема стимулювання професійного становлення (для студентів) й професійного росту (для викладачів); г) ступінь академічної свободи (можливістю самореалізації); д) рейтинг університету у національному й міжнародному вимірах, власне, конкурентоспроможність його навчальних і дослідницьких програм тощо.

Стосовно вітчизняних реалій, то мій аналіз науково-дослідницької діяльності університетів (та й поза ними) дає мені підстави погодитися з думкою Юлії Безвершенко, яка працює у Національній академії наук США, де керує напрямком роботи з Україною, про те, що в Україні «не існує кар'єри науковця» у традиційному сприйнятті цього поняття зарубіжними дослідниками [5].

Однією з цікавих і досить контроверсійних частин дискурсного поля феномена «academic» є його **віковий вимір.** У зарубіжних університетах зазвичай встановлюється верхня межа практикування викладацьких й дослідницьких активностей (офіційне перебування на посадах викладачів і дослідників). Вона вар'юється у межах 65-67 років. Після цього наступає пенсія. Видатним професорам за рішенням ректора університету може бути продовжене перебування на посаді ще до трьох років. Однак за бажанням такого штибу професора/професорки він/вона може не випадати із «академічної ідентичності» «академічного комьюніті – спільноти»), переходячи в категорію «Professor Emeritus», щось на кшталт «Заслужений професор/професорка університету» у вітчизняній термінології. Він/вона забезпечується робочим місцем, оргтехнікою, іноді йому (їй) надають помічника; може брати участь у громадській діяльності університету, при цьому не отримуючи заробітну плату.

Щоправда, останнім часом розгортається дискусія про усунення із практики діяльності університетів вікових обмежень. За свідченням Гозії Іванєц-Томпсон з покликанням на низку спеціальних досліджень, багато країн скасували обов'язковий вік виходу на пенсію. Так, скажімо Великобританія запровадила таку політику в 2006 році відповідно до Закону про рівність, який забороняє роботодавцям вимагати виходу на пенсію від працівників/працівниць, що досягли пенсійного віку. Разом з тим, дослідниця виокремлює кілька чинників, які спонукають старших професорів відкладати вихід на пенсію, зокрема йдеться про фінансові потреби та задоволеність роботою; професори/професорки залишаються на роботі також тому, що вони мають можливість насолоджуватися дослідженнями, вони часто вільні від обов'язків, які їм не до вподоби, наприклад, викладання та адміністрування або управління та дослідження; до цих чинників додається застереження втрати контактів зі своїми студентами та колегами; присутність фактору гнучкості, пов'язаний з практикою роботи, робочим часом і більшими можливостями роботи неповний робочий день; природа академічної роботи дозволяє старшим науковцям/науковицям продовжувати виконувати проєктну роботу або консультувати тощо [34].

Зазначу, що, дискусія про віковий вимір феномена «*academic*» не обмежується лише старшими професорами-викладачами і професорами-дослідниками, але й в її орбіту втягується питання про «*академіків*» молодшого віку [20; 45]. В університетах деяких країн діють практики стимулювання призначення за спеціальними квотами на посади професорів молодих викладачів/викладачок і дослідників/дослідниць. Про феномен «молодого професора», який властивий освітньому просторові сучасної Німеччини, йдеться одній із моїх статей: «Сутність його полягає у тому, що, згідно з законодавством, в університетах на постійній основі виділяються квоти для молодих науковців (посади професорів), які захистили Ph.D., з метою стимулювання їхнього наукового і викладацького росту та інтенсифікації їхнього внеску у розвиток того чи того університету. Скажімо, в Німеччині склалася така ситуація: на сьогодні у німецьких університетах обмежена кількість вакансій для викладачів та науковців-дослідників; молоді власники Ph.D.

ступенів стикаються з жорсткою конкуренцією за вакансії постійних викладачів університетів (завважу, що дослідники можуть лише 6 років працювати за тимчасовими контрактами в університетах або науково-дослідних інститутах після отримання Ph.D.); значна частина досвідчених професорів і доцентів у зв'язку з пенсійним віком змушені покидати свої посади, звільняючи місце для «молодих професорів» [9].

Щоправда, реалізація цього проєкту стикається з низкою таких утруднень, як, наприклад, можливості фінансування створення нових посад для «молодих професорів», забезпечення відповідної кількості набору студентів, залучення до навчального і дослідницького процесу відомих зарубіжних професорів та науковців, непередбачуваність довгострокових вислідів законодавчої бази тощо [45].

Високий рівень конкурентності у зарубіжних у закладах вищої освіти, особливо в університетах, формує своєрідну атмосферу взаємодії викладачів старшого і молодшого поколінь, характерна риса якої фіксується у медіях: «Для тих, хто перебуває при владі, і для тих, хто сподівається отримати владу, слід уважно стежити за приходом нового молодшого професорсько-викладацького складу на предмет його швидкого непередбачуваного вибору рішення. У результаті це не просто так, що молодші викладачі бояться старших викладачів, але старші викладачі бояться молодших викладачів, ходячи навколо, гадаючи, чи сприятиме ця нова особа їхньому вже виношеному плану взяти на себе контроль над навчальною програмою. Той факт, що нову людину найняли з досягненнями та очікуваннями, набагато вищими, ніж у багатьох старших викладачів, звичайно, посилює цей острах» [22].

Останнім часом у зарубіжному дискурсному полі «*academic*» актуалізувалося питання про **академічну кар'єру**, яка, на мою думку, тісно пов'язане з академічною культурою (про неї мова йтиме нижче), ба більше, воно є її частиною. Особливо заскочує воно тих, хто навчається в аспірантурі чи докторантурі (у вітчизняних реаліях) з метою отримання вченого ступеня доктора філософії (PhD) чи доктора наук (у вітчизняних реаліях). Це пов'язано з тим, що академічна посада (а ще ширше академічна діяльність) не для усіх єдиний варіант професійного заняття. Згадувана вище фахівчиня з Keystone Education Group Гарвардського університету (Кембрідж, США) доктор філософії Елізабета Копровскі класифікувала «за» і «проти» академічної кар'єри. У першому випадку – це: 1) свобода/незалежність (академічна установа може пропонувати великий обсяг незалежності, «оскільки дослідник в університеті чи то в інституті має значні можливості самостійно формувати дизайн свого дослідження, визначати час для виконання своєї роботи й обирати її фокус»; 2) можливість концентрації на своїх наукових інтересах; 3) мати можливість наставляти молодших; 4) вибудовування мережі міжнародних зв'язків; 5) забезпечення стабільності та хорошої винагороди. У другому випадку – це: 1) отримання невеликого грошової винагороди; 2) певний тиск і конкуренція; 3) скорочення позицій з хорошим грошовим забезпеченням; 4) надзвичайна нестабільність (короткі термін контрактів); 5) висліди дослідження зазвичай не перетворюються у продукт, який знаходить своє застосування [36]. Моє ознайомлення з характером дослідницької роботи в американських та європейських університетах дає мені можливість стверджувати, що між двома покликами Елізабети Копровскі «забезпечення стабільності та хорошої винагороди» і «отримання невеликого грошової винагороди», віднесених до двох кластерів, немає суперечливості – оскільки на якісному рівні виконана наукова робота винагороджується досить пристойно, а, відповідно, скажімо, посередньо виконана робота, не заслуговує на таку ж саму винагороду. Здається, вітчизняна практика відрізняється тим, що винагорода переважно залежить від того, яку посаду у штатному розписові займає виконавець з особливим врахуванням наукового ступеня та вченого звання.

**Пост-академічне буття тих, хто свого часу був активним «academic»**, поки що не набуло інтенсивного обговорення у зарубіжному дискурсі. Однак сьогодні суспільна думка вже звертає увагу на існування цієї проблеми в науково-освітньому просторові. Певною мірою вона відлунює у дискусіях про статус «Professor Emeritus» (цього питання я торкнувся вище, коли мова йшла про віковий вимір феномена «academic»). Додам, що час від часу у дослідженнях та у медіа зустрічається інформація про заняття тих, хто колись викладав чи займався науковою діяльністю в університетах на постійній основі і залишив університетське середовище (не лише у висліді вікових обмежень), скажімо, залучення їх до одноразових читань лекцій, до участі у конференціях, до роботи у наукових виданнях, до підготовки колективних монографій, до івентів, пов'язаних з відзначенням тих чи тих дат в історії кафедр, факультетів, університетів, тощо. Окремої уваги заслуговує та частина «academics», яку складають абзольвенти (випускники університетів), котрі свого часу як студенти були а́кторами академічного середовища.

Особливого розгляду заслуговує питання про **академічну культуру**, яка є своєрідним соціокультурним феноменом і яка «уособлює колективні системи переконань, інституційні практики і освітні звичаї, які мають значення для викладачів, адміністраторів та студентів. Саме фундаментальні філософські погляди формують освітній досвід і парадигми, в яких функціонує академічна установа» [18]. Акаде-

мічна культура, згідно з трактуваннями зарубіжних дослідників, формується на таких засадах: чесність та етичність (тут мають місце заохочення жаги до знань, прагнення до істини та відкриття); рівень оплати праці та запит на дослідження; колегіальність та співпраця. До цих парадигм додам, на мій погляд, влучне означення контекстно-комунікаційного навантаження феномена «академічна культура» для університету в тому чи тому соціальному просторові, зокрема доречному в українських реаліях, науковиці Любові Пшеничної: «академічна культура - візитівка університету» [14].

Зарубіжні дослідники виділяють кілька ключових чинників, які живлять академічну культуру. Поміж них: інклюзивність і різноманітність; досконаліть і строгість; соціальна відповідальність (можна додати соціальна корпоративна відповідальність) і глобальне громадянство. Плекання яскраво насиченої академічної культури у вищій освіті - це не просто шляхетне заняття; це важлива тяглість. Такий підхід до осмислення ролі академічної культури закладає основу для відданості навчанню протягом усього життя, для виховання лідерів і для просування знань, які приносять користь суспільству. Оскільки ми продовжуємо досліджувати нюанси академічної культури, стає зрозуміло, що завдання її культивування вимагає уваги та відданості всієї академічної спільноти. Лише розуміючи її суть, визнаючи її вплив і активно беручи участь у її розвитку, ми можемо гарантувати, що вища освіта виконає свою обіцянку формувати уми та змінювати життя [18].

Варто зазначити, що академічна культура впливає на різні аспекти діяльності вищої освіти - від навчальної чи дослідницької «кімнати» до коридорів адміністрації. Сферами цього впливу є: розробка та впровадження навчальних та дослідницьких програм; студентське життя та залучення студентів до різного роду активностей (у цьому випадку академічна культура виходить за межі навчальної авдиторії, щоб забезпечити цілісний освітній досвід, а це у свою чергу сприяє особистісному та соціальному зростанню студентів); інституційне управління та лідерство [18].

Контекст дискусії довкола академічної культури спонукає мене запропонувати включити в неї продуктивні, на мій погляд, думки, висловлені професоркою музики і директоркою Школи музики в Ліскомбському університеті - Lipscomb University (Нешвілл, США) Дженніфер Снодграсс (Jennifer Snodgrass) щодо оцінки прагнення до статусу «academic» і перебування в ньому у її роздумах «7 важких правд і трохи брехні». Наведу деякі з них: авторка подавала 40 резюме на посаду впродовж двадцятилітнього періоду після отримання диплома докторки філософії, при цьому жодного разу локація університету не співпадала з локацією її мешкання. Мушу завважити, що це звичайна практика у зарубіжному науково-освітньому просторові. Вважаю, що певною мірою у цьому контексті важливі її висновки-поради [42]:

1) Ринок праці складний, і ніщо так просто не впаде до ваших колін. Налагодження зв'язків є важливим, публікації важливі, сильні оцінки викладання мають значення, але ніщо не гарантує, що п'ять членів пошукового комітету вважатимуть вас «єдиним кандидатом». Не обмежуйте себе. Подавайтесь до якомога більшої кількості інституцій (освітньо-дослідницьких).

2) Вас можуть зневажати на роботі через ваші інноваційні думки, але майте на увазі, що більшість викладачів скоро будуть змінювати (через завершення контрактів). Коли ти інакший і йдеш інакшим шляхом, тебе сприймають як небезпечного та дивного. Важливо знайти академічну спільноту, яка віддана тому, ким ви є, і працює сумлінно та цілеспрямовано. У вас є роки, щоб довести себе, а значні зміни вимагають діалогу та доказів - і для того, і для іншого потрібен час.

3) Ви будете витрачати значну кількість часу на зустрічі та на роботу над адміністративними завданнями. Щороку я визначаю відсоток часу, який витрачаю на викладання, обслуговування та дослідження. Моє викладацьке навантаження становить близько 35 відсотків моєї роботи. Інші мої відсотки мають велику вагу в дослідженнях (30 відсотків) і послугах (35 відсотків). Насправді, я б сказала, що в середньому витрачаю від 10 до 15 годин щотижня, працюючи над адміністративними завданнями, які мало стосуються мого викладання чи дослідження.

4) Скажи ні. Це нормально відхиляти випадкові запрошення на службу, навіть у випадку з пропозиціями посади штатного викладача. За можливості, спробуйте віднайти ситуації надання послуг, які відповідають вашій місії та меті. Адміністративні завдання забирають багато часу і можуть швидко з'їсти ваш час на підготовку до навчання та дослідження. Встановіть години для проведення досліджень, коли ви не можете відвідувати зустрічі, встановіть години для виставлення оцінок і зустрічей зі студентами, які не можна запланувати для адміністративної роботи, і додайте час у свій день для самообслуговування.

5) *Academe* (частина академічного середовища, пов'язана з дослідженнями та суто теоретичними активностями) – це те довкілля, де вам постійно доводиться стверджувати себе, чи то у прагненні отримати роботу на постійній основі, чи то у планах просування по службі або перевірки того, чому ви все ще актуальні в авдиторії чи лабораторії після десятиліть перебування у кампусі. По-перше, усвідомте, що публікації в соціальних мережах або виступи на конференції не розкривають усієї історії. По-друге, знайдіть надійну групу,

включно з родиною та друзями, до якої ви можете звернутися для перевірки свого значення. Нарешті, не лякайтеся людей, які вдають, що вони кращі за всіх. Працюйте свідомо, щоб не стати одним із них.

6) *Его* має величезне значення. Люди можуть недоброзичливо ставитись до вас, розчарувати і дивувати. Як поділився зі мною один колега: «Деякі викладачі прагнуть отримати професійну та емоційну перевірку більше, ніж виступати за розвиток своїх студентів». Будьте готові до того, що інші, навіть ті, ким ви захоплюєтеся, розчарують вас. Тісно тримайтеся тих, кому довіряєте, і працюйте над тим, щоб знайти стосунки за межами академічної установи. Уникайте тих, хто заздрить вам або прагне створити для вас некомфортні ситуації заради власного утвердження. Будьте свідомі того, що ви не можете змінити їхню думку чи перемогти їх. Люди можуть попросити вас поступитися своєю чесністю. Чим вище ви досягаєте академічного рівня, тим з більшою кількістю подібних ситуацій ви можете зіткнутися.

7) Арогантне поводження зі студентами - сексуальне, фізичне, психічне та вербальне - буває ознакою академічного життя, зокрема поза авдиторією. Якщо ви наставник для студентів, поділіться ресурсами щодо можливих зловживань задовго до того, як ними потрібно буде поділитися.

Мій коментар стосовно розмірковувань і порад професорки (періодично емоційно забарвленими) щодо сприйняття академічної атмосфери (більш широко академічної культури) вкладається у поле критичного аналізу конкретних ситуацій, які складаються у тому чи тому закладові вищої освіти й залежать від цілої системи факторів, що впливають на її динаміку: інтелектуальної інфраструктури, складу дослідників і викладачів, їхньої професійної підготовки, вправностей адміністративно-менеджерської команди, іміджу університету у соціальному довкіллі. Описані ситуації потребують ретельного врахування у практиках діяльності, якщо існує прагнення до вдосконалення академічної культури, яка, очевидно, великою мірою визначає авторитет закладу вищої освіти й, конкретно звання «університет».

## «BEING AN ACADEMIC» У ТРАЄКТОРІЯХ СУЧАСНОЇ СУСПІЛЬНОЇ ДИНАМІКИ (ПРОЄКЦІЇ НА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ) – ЗАМІСТЬ ВИСНОВКІВ

Стає очевидним, що основне навантаження в осмисленні феномена «***being an academic***» (повторю, бути а́ктором академічних активностей) припадає на університети; щоправда, певною мірою також на іншого типу навчальні заклади, які надають послуги у сфері вищої освіти. Підкреслюючи роль університетів, мусимо брати до уваги той факт, що саме там існують найбільш сприятливі умови займатися дослідницькою (науковою) та навчальною діяльністю. Завважу, що у зарубіжній практиці склалася така традиція, що саме в університетах на пріоритетне місце висувається наукова (дослідницька) робота, на вислідах якої вибудовуються освітні (науково-освітні) програми та здійснюються дослідницькі проєкти (здебільшого на замовлення роботодавців). У такій пріоритетності переконуєшся ледве починаєш знайомитися з діяльністю тих чи тих університетів у тих чи тих північноамериканських та західноєвропейських (а останнім часом й інших країн) країнах. Відразу кидається у вічі – часте вживання терміна *research* (**з** англійської – досліджувати), значно частіше, ніж, скажімо, *teaching* (**з** англійської – навчати). Останнє є пріоритетом для закладів вищої освіти, що концентрують свою увагу на практичному застосування знань, які отримують студенти. Такі заклади прибрали назви університетів прикладних наук (знань), або ж інститутів (на зразок німецької *Hochschule* чи то польської (зазвичай приватної) *Wyższa szkoła* - вища школа), рідше професійно орієнтованих коледжів. За моїми спостереженнями, інтенсивність академічної діяльності (у тій інтерпретації, яку я подавав вище) у такого типу закладах вищої освіти, зокрема українських (свідомо уникаю вживання терміну навчальні заклади вищої освіти, оскільки у такому випадку увага концентрується на навчальному процесові, й «падчеркою» залишається наука) значно нижча, ніж у класичних університетах. На сьогодні в Україні склалася така ситуація, що практично усі заклади вищої освіти іменуються університетами. Однак тяглістю «академічності» у силу різних обставин відзначаються далеко не усі – у цьому можна переконатися, аналізуючи міжнародні (та й вітчизняні) рейтинги вищих закладів освіти, у яких пріоритетність надається саме науково-дослідницьким індексам. У цих рейтингах, зазвичай, посідають місця ті вітчизняні університети, які мають свою тривалу історію, пов'язану не лише з навчанням (teaching), але з чітко вираженими пріоритетними науково-дослідницькими акцентами (research). На мою думку, одним із чинників посилення «академічності» вітчизняних закладів вищої освіти, є їхнє глибоко продумане, об'єктивно обґрунтоване укрупнення - об'єднання навколо спорідненості орієнтованості на ефективність наукового і навчального процесів, висліди якого сприятимуть суспільному поступові країни, як у природничо-технологічному, так і у соціокультурному вимірах. Виходячи із цієї позиції, я підтримую пропозиції, які звучать в освітньому просторі нашої країни, про скорочення кількості, вживу вираз, так званих університетів, й концентрації уваги державних чинників і суспільної думки на поліпшенні якості наукової й навчальної діяльності [6]. Знову повертаюся до дискусії про формування

системи закладів вищої освіти з їхньою орієнтацією на науково-дослідницьку та соціально-практичну діяльність [5; 6; 8; 9; 10].

Посиленню науково-дослідницької діяльності в університетах може сприяти (принаймні є такі надії) новий закон про впорядкування структурування науково-освітнього процесу. Йдеться про чітке регулювання його педагогічної і науково-педагогічної компоненти зокрема про можливості вивільнення часу для занять науково-дослідницькою роботою [13]. На мою думку, варто ретельно підійти до втілення положень Закону, особливо в університетах, у яких більшою мірою увага приділяється навчальному процесові (умовно їх можна назвати професійно орієнтованими): тут продуктивним може виявитися здійснення науково-дослідницької роботи, тісно пов'язаної з навчанням за спеціальностями, практичне втілення у його процес може суттєво поліпшити підготовку фахівців. Мій досвід взаємодії з європейськими і американськими університетами дає підстави для твердження, що така практика вже тривалий час має місце у діяльності багатьох зарубіжних закладів вищої освіти. Це не вступає у суперечність з тією обставиною, що західні університети здійснюють науково-дослідницьку діяльність, не пов'язану безпосередньо з навчальним процесом. Однак, за моїми професійними спостереженнями, це притаманно університетам, які у нашій уяві (нашому трактуванні) постають як «класичні». Щоправда, за тими ж таки спостереженнями, практика перейменування професійно орієнтованих закладів вищої освіти нашої країни у класичні шляхом виключення із назви визначення їхньої спеціалізації не надає їм автоматично такого статусу – його утвердження вимагає вагомих структурних управлінських і контентних змін навчального і, особливо, науково-дослідницького характеру.

Вирішення зазначених питань, пов'язаних зі статусом закладів вищої освіти можуть, на мою думку, позитивно вплинути на їхнє функціонування у суспільному просторові нашої країни. У цьому контексті притягну увагу до кількох моментів, врахування яких поліпшує якість університетів й про які йшлося вище. Перед цим зазначу, що якими б схоластичними (теоретико-філософськими) не здавалися пролегомени (роздуми) про роль «being an academic», їхня реалізація, принаймні частини із них, сприятимуть підняття ролі університету як інституції (науково-дослідницької, освітньо-навчальної, просвітницької) у розв'язанні проблем соціального розвитку тієї чи тієї країни, зокрема України. Такий прогноз спробую підтвердити (у нашій країні поки що на проєктивному рівні, а у багатьох західних країнах на практичному рівні), спираючись на публікації наших зарубіжних колег, на які тим чи тим чином зверталася увагу у даній статті, скажімо, цитуванням, чи бодай коротким висвітленням практичного досвіду авторів досліджень проблем, пов'язаних з науково-освітніми активностями:

а) що, наприклад, дає баланс вікових співвідношень в університетському середовищі, й надання можливостей певною мірою продовжити дотичність до нього «Professor Emeritus» (у вітчизняному вимірі «Заслужений професор» для осіб пенсійного віку); у цьому випадку передовсім зберігається тяглість продуктивних традицій, зокрема у дослідницькій частині діяльності університету. Щоправда, на сьогодні вітчизняне університетське середовище до відчутної міри обтяжене радянськими і ранньо-пост-радянськими традиціями; однак нині формується пул викладачів і, особливо, дослідників, які активно позбуваються цієї спадщини. Насамперед йдеться про молодше покоління, представники якого, володіючи іноземними мовами, більш активно включаються у міжнародні контексти викладацької й дослідницької діяльності (програми Erasmus, закордонні стажування, участь у міжнародних конференціях (щонайперше за межами України), «професори на запрошення», видання спільних з зарубіжними колегами наукових праць, підготовка і впровадження спільних навчальних та науково-освітніх програм тощо);

б) продуктивними для вітчизняного науково-освітнього простору можуть виявитися рефлексії, пов'язані з практикою пошуків роботи у вузах фахівців/фахівчинь, у яких закінчуються контракти на попередньому місці професійних зобов'язань. Технологія цих пошуків частково відтворена у сюжетові, що представив досвід згадуваної вище професорки Дженніфер Снодграсс. Конкурси на заміщення вакантних посад (так вони називаються у наших закладах вищої освіти, у зарубіжних практиках - це скоріше конкурси до участі у дослідницько-навчальних програмах у зв'язку з тим, що у тих чи тих членів команди, які працювали у програмі, завершуються контракти), за задумом, мали б відібрати найбільш підготовлених кандидатів за спеціальностями, передбаченими програмами. Аналізуючи вітчизняні й зарубіжні практики, можна виявити дві протилежні тенденції: у першому випадку, зазвичай, оголошення про конкурси носять формальний характер – вони передбачають у більшості своїй продовження перебування на займаних посадах тих, хто вже працював за тією чи тією програмою (у цьому легко пересвідчитися, глянувши на висліди цих конкурсів); у другому випадку, спостерігається змагальність (згадаймо, історію Дж. Снодграсс, її постійні пошуки місця застосування своїх знань, зазвичай, поза локацією свого мешкання), що дозволяє науково-освітньому закладові наймати конкурентоспроможних викладачів/викладачок, дослідників/дослідниць. Підхід до підбору кадрів у зарубіжних універ-

ситетах допомагає уникнути такого явища як *академічний (інституційний) інбридинг* (усталені практики найму на роботу випускників одного і того ж університету), який, на думку багатьох а́кторів університетської діяльності, негативно впливає на розвиток університету [9; 32; 33; 43; 48]. Мається на увазі стримування поступу у дослідницьких зусиллях й впровадженні інноваційних методів навчання, фасилітаторами яких, зазвичай, є обрані на засадах конкурентоспроможності кандидати/кандидатки. Безумовно, я не виключаю із цього списку тих працівників/працівниць, які, маючи досвід викладання чи то дослідницької роботи у тому ж самому закладі вищої освіти, виграють у змагальному марафоні й обіймають ті чи ті посади у новому складі команди, яка реалізуватиме передбачувану навчальним чи то дослідницьким планом програму;

в) вагому роль (над чим постійно замислюються «academics» молодшого віку - студенти, аспіранти, докторанти) відіграє прозорість перспективи зайняття дослідницькою або ж викладацькою роботою, що великою мірою визначає їхнє налаштування на сприйняття академічної культури. Знову ж таки, мій особистий досвід взаємодії з зарубіжними університетами дає підстави робити висновок про те, що ці перспективи досить зрозумілі завдяки продумано вибудованій структурі процесу залучення до навчання й до дослідницьких активностей цього типу «academics» - від засад зарахування через контент навчання до отримання документа про освіту, як також захисту докторських дисертацій (PhD) та можливостей на конкурсній основі обійняти ту чи ту посаду у своєму або іншому університеті у тому чи тому його підрозділі. Порівняйте з українськими реаліями: карколомні викрутаси «освітянських чиновників», які при декларованій самостійності університетів намагається регламентувати (аж до дрібниць) вступ, перебіг і завершення освітнього процесу для згаданих категорій «academics», при чому, зазвичай, тоді, коли цей процес уже розпочався або ж у кращому разі напередодні, коли практично немає «люфту» кандидатам перебудуватися і адаптуватися до забаганок «реформаторів»;

г) для реалій вітчизняного науково-освітнього простору важливою, я би сказав кардинальною, може виявитися проблема «депрофесіоналізації» й «пролетарізації» [29; 36; 42; 44] університетів. У моєму розумінні ці два терміни означають фіксацію невисокого рівня науково-дослідницьких змагань й викладацьких активностей частини саме новоутворених (перейменованих інститутів) в нашій країні університетів. Прагнення до швидкої, механічної зміни назви колишніх інститутів – перший крок на цьому шляху. Підпорядкування їхньої діяльності запитам на миттєвий результат (це стосується передовсім досліджень «на замовлення»), підготовка фахівців за роками впровадженими навчальними програмами, орієнтованими на сьогоднішню актуальність професій, ігнорування (більшою мірою нерозуміння) динаміки ринку праці, слабке використання можливостей трансверсальної освіти спричиняють поглиблення кризового стану такого типу університетів. До того ж, стримують процес їхнього входження у міжнародний науково-освітній простір – за наявності більше трьохсот університетів участь вітчизняних «academics» у міжнародних івентах просто мізерна. Цю думку підтверджую аналізом програм міжнародних конференцій (тих, які останніми роками відбувалися у північноамериканських та європейських країнах), невражаючою кількістю публікацій за межами України, практично відсутніми зверненнями зарубіжних дослідників до праць вітчизняних науковців (ознайомлення, прочитання, цитування). У цьому можна переконатися, зазирнувши у пошукові науковометричні бази (системи) даних Research Gate, Google Scholar, Google Academia тощо.

Процес «депрофесіоналізації» й «пролетарізації» є чи найбільшим викликом у діяльності університетів, і не тільки вітчизняних, але й низки зарубіжних, на що звертають увагу згадувані вище автори. З моєї точки зору, наявність таких тенденцій – це відхід від проголошеної місії університетів на початках їхнього зародження й тривалого періоду поступального розвитку – формувати (на основі потужних теоретичних пошуків) могутній пул знань, що застосовуватиметься як у навчальних практиках, так і у соціальних активностях суспільства. Тенденції «депрофесіоналізації» й «пролетарізації», можливо, один із небагатьох чинників, який не варто переймати нашим закладам вищої освіти із діяльності зарубіжних університетів д) досліджуючи академічну діяльність зарубіжних закладів вищої освіти - «being an academic», «academic» - (різні її аспекти – наукову, викладацьку, адміністративно-поведінкову, взаємодію з зовнішніми чинниками, які на неї впливають) й критично застосовуючи їхній досвід, можна закласти вагомі підвалини поступу вітчизняних науково-освітніх установ, передовсім університетів, тим самим вибудовуючи платформу їхньої резильєтності викликам (у більш широкому контексті експоненційному розвиткові), що виникають на соціальному терені українського суспільства. Йдеться про турбулентні ситуації, які породжують, скажімо, екологічні катастрофи та воєнні дії; про перепони, що зринають на шляху до їхньої інтеграції у європейський та міжнародний науково-освітній простір; про випадки недолугості в менеджменті, як на рівні окремого закладу вищої освіти, так і на більш широкому загальнонаціональному рівні.

**Список використаних джерел**

1.Андрущенко Віктор. (2025). Просвітницька одіссея розуму. Київ: Знання України. 524 с.
2. Андрущенко В. П., Євтух В. Б. (2011). Університетська освіта в XXI столітті: спроба прогнозного аналізу. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент: збірник наукових праць*. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. Вип. 5. С. 189-196.
3. Байєр О. О. (2024). Інтерпретативний феноменологічний аналіз як метод якісного психологічного дослідження. *Психологія і особистість*. № 1(25). С. 195-208. URL: https://doi.org/10.33989/2226-4078.2024.1.298782
4. Бакіров В.С. (2011). Університет і суспільство. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 272 с.
5. Безвершенко Юлія. (2024). В Україні не існує поняття кар'єри науковця. URL: https://life.pravda.com.ua/society/vchena-yuliya-bezvershenko-v-ukrajini-ne-isnuye-ponyattya-kar-yeri-naukovcya-304329/
6. Випирайленко Ольга. (2024). «Нам не треба так багато фахівців із вищою освітою». Сергій Захарін – про реформу старшої школи, об'єднання вишів і Швецію як зразок для України. URL: https://shkola.obozrevatel.com/ukr/ news/sergij-zaharin-pro-reformu-starshoi-shkoli-optimizatsiyu-universitetiv-ta-yakimi-mayut-buti-rektori-vishiv.htm
7. Євтух В. Б. (2021). Інтелектуальна інфраструктура університету у міжнародній співпраці. *Сучасні тенденції міжнародних відносин. Збірник матеріалів всеукраїнської конференції*. Київ, 2021. С. 20-22. URL: https://if.npu.edu.ua/images/2021/MRS/07_04/ Zb_konf_mizhn_2.pdf
8. Євтух В. Б. (2021). Наукові школи у контексті інтелектуальної інфраструктури університету. *Вища освіта України*. № 1 (80). С. 39-48.
9. Євтух В. Б. (2022). Феномен університету в освітньому просторі: традиції перед сучасними викликами. *Освітній дискурс. Збірник наукових праць*. Випуск 39 (1-3). С. 7-25.
10. Євтух В. Б. (2022). Університет соціально орієнтованого навчання (УСОН): концепція адаптованої моделі для освітнього простору України. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Випуск 88. С. 5-13.
11. Євтух В. Б. (2025). Освітній дискурс у пошуках оптимальних концептів: зарубіжні акценти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки: збірник наукових статей*. Вип. CLIX (159). С. 5-24.
12. Закон України. Про вищу освіту. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T141556?an=1
13. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки наукової роботи в закладах вищої освіти». URL: https://www.golos.com.ua/documents/z-3791-ix.pdf
14. Пшенична Любов. (2024). Академічна культура – візитівка університету. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. 17-18 травня 2024 року*. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. Макаренка. С. 12. URL: https://sspu.edu.ua/images/2024/docs/nauka/konf/zbirnik_materialiv_konferenciyi_akademichna_kultur_67c74.pdf
15. Трамп проти Гарварду. Чому елітний університет втратив фінансування у $2 млрд. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cx25pw0wk4go
16. ACADEMIC Definition & Meaning. URL: https://www.merriam-webster.com/dictionary/academic
17. ACADEMIC | English meaning - Cambridge Dictionary. URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/academic
18. Academic culture in higher education. URL: https://akarisoftware.com/2024/03/25/academic-culture-in-higher-education/
19. Alemu Sintayehu Kassaye. (2018). The meaning, idea and history of university/higher education in Africa: A brief literature review. *Forum for International Research in Education*. Volume 4. Issue 3. Pp. 210-227.
20. Archer Louise. (2008). Younger academics' constructions of 'authenticity','success' and professional identity. *Studies in Higher Education*. Volume 33. Issue 4. Pp. 385–403. URL: doi:10.1080/03075070802211729
21. Bakirov V. (2018). University as the space of intercultural communication. *Jagiellonian Ideas Towards Challenges of Modern Times*. Krakow. Pp. 233-244.
22. Blog Editor. What it means to be post academic. URL:https://www.leavingacademia.com/blog/career-planning/what-it-means-to-be-post-academic/
23. Boyd Pete, Smith Carline. (2016). The contemporary academic: Orientation towards research work and researcher identity of higher education lecturers in the health professions. *Studies in Higher Education*. Volume 41. № 4. Pp. 678–95.
24. Britannica Dictionary. Academic. URL: https://www.britannica.com/dictionary/academic
25. Cahill M. et al. (2019). The transition to retirement experiences of academics in «higher education»: a meta-ethnography. *The Gerontologist*. Volume 59. Issue 3. Pp. e 177- e 195. https:// doi:10.1093/geront/gnx206.
26. Chukanova S. Fundamental values of academic integrity. *Honesty*. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14517/AI_FV_Eng.pdf?sequence=1
27. Clegg Sue. (2008). Academic identities under threat? *British Educational Research Journal*. Volume 34. No 3. Pp. 329–345.
28. Coate Kelly, Howson, Camille Kandiko. (2016). Indicators of esteem: Gender and prestige in academic work. *British Journal of Sociology of Education*. Volume 37. Issue 4. Pp. 567-585. URL: https://doi:10.1080/01425692.2014.955082
29. Cuthbert Rob. (2000). Paul R. Trowler 1998. Academics responding to change: New higher education frameworks and academic cultures. Buckingham: The Society for Research into Higher Education and Open University Press. viii + 197 pp. *Higher Education. The International Journal of Higher Education Research*. Volume 40. Issue 2. Pp. 243–245. URL: DOI:

10.1023/A:1004097216960
30. Fanghanel Joëlle. (2012). Being an academic. New York & London: Routledge. 152 pp.
31. Harness S., Boyd P. (2021). Academic identities and their deployment within tutorials. *International Journal of Educational Research*. Volume 108, 2021, 101777. URL: https://doi.org/10.1016/j.ijer.2021.101777
32. Horta Hugo, Sato Machi, Yonezawa,Akiyoshi. (2011). Academic inbreeding: exploreing its characteristics and rationale in Japanese universities using a qualitative perspective. *Asia Pacific Education Review*. № 12. Pp. 35-44.
33. Inanc Ozlem, Tuncer Onur. (2011). The effect of academic inbreeding on scientific effectiveness. *Scientometrics*. Volume 88. Pp. 885–898. URL: https://doi.org/10.1007/s11192-011-0415-9
34. Iwaniec-Thompson Gosia. (2022). The identity trajectories of older academics. Workplace affordances and individual subjectivities. Chapter 18. URL: DOI: 10.4324/9781003177098-21
35. Kaskie B. (2017). The academy is aging in place: assessing alternatives for modifying institutions of higher education. *Gerontologist*. Volume 57. Issue 5. Pp. 816–823. URL: doi:10.1093/geront/gnw001
36. Koprowski Elizabeth. (2025). Pros and cons of continuing into an academic career. URL: https://www.educations.com/articles-and-advice/phd-studies/pros-and-cons-of-continuing-into-an-academic-career
38. Kreber Carolin. (2010). «Academics» teacher identities, authenticity and pedagogy. *Studies in Higher Education*. Volume 35. Issue 2. Pp.171–94.
39. Nesterova O. Yu. (2021). Three editions of «the fundamental values of academic integrity» as a resource for educators. Три видання The fundamental values of academic integrity як освітній ресурс. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 37. С. 337- 340. URL: DOI https://doi.org/10.32843/2663- 6085/2021/37.68
40. Rosewell Kayleigh. (2022). Academics' perceptions of what it means to be both a parent and an academic: perspectives from an English university. *Higher Education*. Volume 83. Pp. 711–727. URL: https://doi.org/10.1007/s10734-021-00697-5
41. Rosewell K., Ashwin P. (2018). Academics' perceptions of what it means to be an academic. *Studies in Higher Education*. Published online: 24 Jul 2018. Pp. 2374-2384. URL: https://doi.org/10.1080/03075079.2018.1499717
42. Snodgrass Jennifer. (2021). 7 Hard truths and a few lies. URL: https://www.insidehighered.com/advice/2021/11/18/truths-about-academic-career-people-often-dont-share-opinion
43. Sologoub Ilona, Coupé Tom (2013). Academic inbreeding in Ukraine. URL: https://freepolicybriefs.org/2013/12/09/academic-inbreeding-in-ukraine/
44. Trowler Paul. (1998). Academics responding to change: New higher education frameworks and academic cultures. Buckingham: The Society for Research into Higher Education and Open University Press. viii + 197 pp.
45. Vogel, Gretchen. (2021). Controversial Berlin law gives postdocs pathway to permanent jobs. Plan to help early-career researchers sparks fierce debate. URL: https//www.science.org/content/article/controversial-berlin-law-gives-postdocs-pathway-permanent-jobs
46. What defines a person as an academic? URL: https://www.quora.com/What-defines-a-person-as-an-academic
47. Winter Richard. (2009. Academic manager or managed academic? Academic identity S-schisms in higher education. *Journal of Higher Education Policy and Management*. Volume 31. Issue 2. Pp. 121-131. URL: DOI: 10.1080/13600800902825835
48. Yudkevich Maria, Altbach Phili, Rumbley Laura. (2015). Academic indreeding and mobility in higher education. London Borough of Camden: Palgrave Macmillan UK. XV, 264 pp.

**References**

1. Andrushchenko Victor. (2025). Prosvitnytska odisseya rozumu [An enlightenment Odyssey of the mind]. Kyiv: Znannya Ukrayiny. 524 s.
2. Andrushchenko V. P., Yevtukh V. B. (2011). Universytetska osvita v XXI stolitti: sproba prohnoznoho analizu [University education in the 21st century: an attempt at predictive analysis]. *Mizhnarodnyi naukovyi forum: sotsiolohiya, psykholohiya, pedagogika, menedjment: zbirnyk naukovykh prats [International scientific forum: sociology, psychology, pedagogy, management: collection of scientific papers]*. Kyiv: Vyd-vo NPY im. M. P. Dragomanova. Vyp. 5. S. 189-196.
3.Baiyer O. O. (2024). Interpretatyvnyi fenomenolohichnyi analiz yak metod yakisnoho psykholohichnoho doslidzhennya [Interpretive phenomenological analysis as a method of qualitative psychological research]. *Psykholohiya i osobystist [Psychology and personality]*. URL: https://doi.org/10.33989/2226-4078.2024.1.298782
4. Bakirov V. S. (2011). Universytet i suspilstvo [University and society]. Kharkiv: KHNU imeni V. N. Karasina. 272 s.
5. Bezvershenko Yuliya. (2024). V Ukrayini ne isnuye ponyattya karyery naukovtsya [There is no concept of a scientist's career in Ukraine]. URL: https://life.pravda.com.ua/society/vchena-yuliya-bezvershenko-v-ukrajini-ne-isnuye-ponyattya-karyeri-naukovcya-304329/
6. Vypyrailenko Olga. (2024). «Nam ne treba tak bahato fakhivtsiv iz vyshchoyu osvitoyu». Serhiy Zakharin – pro reformu starshoyi shkoly, obyednannya vyshiv i Shvetsiyu yak zrazok dlya Ukrayiny [«We don't need so many specialists with higher education.» Serhiy Zakharin – about high school reform, unification of universities, and Sweden as a model for Ukraine]. URL: https://shkola.obozrevatel.com/ukr/ news/sergij-zaharin-pro-reformu-starshoi-shkoli-optimizatsiyu-universitetiv-ta-yakimi-mayut-buti-rektori-vishiv.htm
7. Yevtukh V. B. (2021). Intelektualna infrastruktura universytetu u mizhnarodniy spivpratsi. *Suchsni tendentsiyi mizhnarodnykh vidnosyn [Intellectual infrastructure of the university in international cooperation]. Zbirnyk materialiv vseukrayinskoyi konferentsiyi [Contemporary trends in international relations. Collection of materials of the all-Ukrainian conference]*. Kyiv, 2021. S. 20-21. URL: https://if.npu.

edu.ua/images/2021/ MRS/07_04/ Zb_konf_mizhn_2.pdf
8. Yevtukh V. B. (2021). Naukovi shkoly u konteksti intelektualnoyi infrastruktury universytetu [Scientific schools in the context of the intellectual infrastructure of the university]. *Vyshcha shkola Ukrayiny [Higher Education of Ukraine]*. № 1 (80). S. 39-48.
9. Yevtukh V. B. (2022). Fenomen universytetu v osvitnyomu prostori: tradytsiyi pered suchasnymy vyklykamy [The phenomenon of the university in the educational space: traditions before contemporary challenges]. *Osvitniy duskurs. Zbirnyk naukovykh prats [Educational discourse. Collection of scientific works]*. Vypusk 39 (1-3). S. 7-25.
10. Yevtukh V. B. (2022). Universytet sotsialno oriyentovanoho navchannya (USON): kontseptsiya adaptovanoyi modeli dlya osvitnyoho prostoru Ukrayiny [University of socially oriented learning (USON): the concept of an adapted model for the educational space of Ukraine]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova. Seriya 5. Pedagohichni nauky: realiyi ta perspektyvy [Scientific journal of the M. P. Dragomanov National University. Series 5. Pedagogical Sciences: Realities and Prospects*]. Vypusk 88. S. 5-13.
11. Yevtukh V. B. (2025). Osvitniy dyskurs u poshukskh optymalnykh kontseptiv: zarubizhni aktsenty [Educational discourse in search of optimal concepts: foreign accents]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedagohichni nauky: zbirnyk naukovykh statei. [Scientific notes. Series: Pedagogical sciences: collection of scientific articles]*. Vyp. CLIX (159). S. 5-24.
12. Zakon Ukrayiny. Pro vyshchu osvitu. Iz zminamy idopovnennyamy. Vnesenymy zakonamy Ukrayiny [Law of Ukraine. On Higher Education. With amendments and supplements introduced by the laws of Ukraine]. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T141556?an=1
13. Zakon Ukrayiny «Pro vnessennya zmin do deyakykh zakoniv Ukrayiny shchodo pidtrymky naukovoyi roboty v zakladakh vushchoyi osvity [Law of Ukraine «On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding Support for Scientific Work in Higher Education Institutions»]. URL: https://www.golos.com.ua/documents/z-3791-ix.pdf
14. Pshenychna Lyubov. (2024). Akademichna kultura – vizytivka universytetu. *Akademichna kultura doslidnyka v osvitnyomu prostori: yevropeickyi ta nazionalnyi dosvid [Academic culture is the university's calling card. Academic culture of a researcher in the educational space: European and national experience]. Materialy VII Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi zdobuvachiv vyshschoyi osvity i molodykh uchenykh. 17-18 travnay 2024 roku [Materials of the VII International Scientific and Practical Conference of Higher Education Applicants and Young Scientists. May 17-18, 2024]*. Sumy: Vudavnytstvo SumDPU imeni A. Makarenka. S. 12. URL:https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cx25pw0wk4go
15. Trump proty Harvardu. Chomu elitnyi universytet vtratyv finansyvannya u $2 mlrd [Trump vs. Harvard. Why the elite university lost $2 billion in funding]. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cx25pw0wk4go
16. ACADEMIC Definition & Meaning. URL: https://www.merriam-webster.com/dictionary/academic
17. ACADEMIC | English meaning - Cambridge Dictionary. URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/academic
18. Academic culture in higher education. URL: https://akarisoftware.com/2024/03/25/academic-culture-in-higher-education/
19. Alemu Sintayehu Kassaye. (2018). The meaning, idea and history of university/higher education in Africa: A brief literature review. *Forum for International Research in Education*. Volume 4. Issue 3. Pp. 210-227.
20. Archer Louise. (2008). Younger academics' constructions of 'authenticity','success' and professional identity. *Studies in Higher Education*. Volume 33. Issue 4. Pp. 385–403. URL: doi:10.1080/03075070802211729
21. Bakirov V. (2018). University as the space of intercultural communication. *Jagiellonian Ideas Towards Challenges of Modern Times*. Krakow. Pp. 233-244.
22. Blog Editor. What it means to be post academic. URL: https://www.leavingacademia.com/blog/career-planning/what-it-means-to-be-post-academic/
23. Boyd Pete, Smith Carline. (2016). The contemporary academic: Orientation towards research work and researcher identity of higher education lecturers in the health professions. *Studies in Higher Education*. Volume 41. № 4. Pp. 678–95.
24. Academic. The Britannica Dictionary. URL: https://www.britannica.com/dictionary/academic
25. Cahill M. et al. (2019). The transition to retirement experiences of academics in «higher education»: a meta-ethnography. *The Gerontologist*. Volume 59. Issue 3. Pp. e 177- e 195. https:// doi:10.1093/geront/gnx206.
26. Chukanova S. Fundamental values of academic integrity. Honesty. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14517/AI_FV_Eng.pdf?sequence=1
27. Clegg Sue. (2008). Academic Identities Under Threat? *British Educational Research Journal*. Volume 34. No 3. Pp. 329–345.
28. Coate Kelly, Howson Camille Kandiko. (2016). Indicators of esteem: Gender and prestige in academic work. *British Journal of Sociology of Education*. Volume 37. Issue 4. Pp. 567-585. URL: https://doi:10.1080/01425692.2014.955082
29. Cuthbert Rob. (2000). Paul R. Trowler 1998. Academics responding to change: New higher education frameworks and academic cultures. Buckingham: The Society for Research into Higher Education and Open University Press. viii + 197 pp. *Higher Education. The International Journal of Higher Education Research*. Volume 40. Issue 2. Pp. 243–245. URL: DOI: 10.1023/A:1004097216960
30. Fanghanel Joëlle. (2012). Being an academic. New York & London: Routledge. 152 pp.

31. Harness S., Boyd P. (2021). Academic identities and their deployment within tutorials. *International Journal of Educational Research*. Volume 108, 2021, 101777. URL: https://doi.org/10.1016/j.ijer.2021.101777
32. Horta Hugo, Sato Machi, Yonezawa, Akiyoshi. (2011). Academic inbreeding: exploreing its characteristics and rationale in Japanese universities using a qualitative perspective. *Asia Pacific Education Review*. № 12. Pp. 35-44.
33. Inanc Ozlem, Tuncer Onur. (2011). The effect of academic inbreeding on scientific effectiveness. *Scientometrics*. Volume 88. Pp. 885–898. URL: https://doi.org/10.1007/s11192-011-0415-9
34. Iwaniec-Thompson Gosia. (2022). The identity trajectories of older academics. Workplace affordances and individual subjectivities. Chapter 18. URL: DOI: 10.4324/9781003177098-21
35. Kaskie B. (2017). The academy is aging in place: assessing alternatives for modifying institutions of higher education. *Gerontologist*. Volume 57. Issue 5. Pp. 816–823. URL: doi:10.1093/geront/gnw001
36. Koprowski Elizabeth. (2025). Pros and cons of continuing into an academic career. URL: https://www.educations.com/articles-and-advice/phd-studies/pros-and-cons-of-continuing-into-an-academic-career
38. Kreber Carolin. (2010). «Academics» teacher identities, authenticity and pedagogy. *Studies in Higher Education*. Volume 35. Issue 2. Pp.171–94.
39. Nesterova O. Yu. (2021). Three editions of «the fundamental values of academic integrity» as a resource for educators. Три видання The fundamental values of academic integrity як освітній ресурс. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 37. С. 337- 340. URL: DOI https://doi.org/10.32843/2663- 6085/2021/37.68
40. Rosewell Kayleigh. (2022). Academics' perceptions of what it means to be both a parent and an academic: perspectives from an English university. Volume 83. Pp. 711–727. URL: https://doi.org/10.1007/s10734-021-00697-5
41.Rosewell K., Ashwin P. (2018). Academics' perceptions of what it means to be an academic. *Studies in Higher Education*. Published online: 24 Jul 2018. Pp. 2374-2384. URL: https://doi.org/10.1080/03075079.2018.1499717
42. Snodgrass Jennifer. (2021). 7 Hard truths and a few lies. URL: https://www.insidehighered.com/advice/2021/11/18/truths-about-academic-career-people-often-dont-share-opinion
43. Sologoub Ilona, Coupé, Tom (2013). Academic inbreeding in Ukraine. URL: https://freepolicybriefs.org/2013/12/09/academic-inbreeding-in-ukraine/
44. Trowler Paul. (1998). Academics responding to change: New higher education frameworks and academic cultures. Buckingham: The Society for Research into Higher Education and Open University Press. viii + 197 pp.
45. Vogel Gretchen. (2021). Controversial Berlin law gives postdocs pathway to permanent jobs. Plan to help early-career researchers sparks fierce debate. URL: https//www.science.org/content/article/controversial-berlin-law-gives-postdocs-pathway-permanent-jobs
46. What defines a person as an academic? URL: https://www.quora.com/What-defines-a-person-as-an-academic
47. Winter Richard. (2009). Academic manager or managed academic? Academic identity S-schisms in higher education. *Journal of Higher Education Policy and Management*. Volume 31. Issue 2. Pp. 121-131. URL: DOI: 10.1080/13600800902825835
48. Yudkevich Maria, Altbach Phili, Rumbley Laura. (2015). Academic indreeding and mobility in higher education. London Borough of Camden: Palgrave Macmillan UK. XV, 264 pp.